

המקלטים לנשים מוכות אינם ארץ גזירה נעמי שניידרמן

בצל מקרי הרצח המזוויעים והעלייה בדיווחים על אירועי אלימות במשפחה, היוזמה החדשה לשכן גברים מכים במלונות הקורונה נשמעת באוזני רבים כמהלך לא פחות ממהפכני ("האם הגברים האלימים שישוכנו במלונות הקורונה מקבלים פרס מהמדינה?"), (5.5). סוף סוף מסתמנת האפשרות שמוקד האחריות יעבור למפגעים, הגברים האלימים, ולא לקורבנות, הנשים, אשר נאלצות לא פעם לעצור את מהלך חייהן, להעתיק את מקום מגוריהן ולשלם על כך מחירים אישיים וכלכליים. על פניו, הרעיון נושא עמו בשורה מבורכת וראויה להמשך בדיקה.

אך השיח סביב הנושא חושף דימוי שלילי, שעדיין רווח בקרב הציבור הרחב לגבי מקלטים. אלה נתפסים בטעות כמתקני כליאה נאורים, שכל מהותם היא להעניק מסתור פיזי לשהות במקום באופן פסיבי. בפועל, מי שמכירים את המציאות בשטח יודעים שמדובר בתוכניות טיפוליות כוללניות, המעניקות למשתתפות בהן תחושה ברורה של ביטחון ומוגנות פיזית, כלכלית ורגשית, שבלעדיה לא יתכן שיקום ושינוי מהותי באורחות חייה של קורבן האלימות.

מקלט אינו ארץ גזירה או אלטרנטיבה אחרונה. עבור רבות, זוהי האלטרנטיבה הראשונה והמתאימה ביותר. המקלט מספק לנשים את כל צרכיהן הבסיסיים, בתנאים של כבוד ורווחה, לפעמים לראשונה בחייהן. לא פחות חשוב מכך, הוא מהווה מרחב לשבירת קשר השתיקה והסוד באמצעות קבוצת שוות שהיא מקור לכוח ולעוצמה, לא פחות מהצוות המקצועי הפועל במקום.

בעשורים שחלפו מאז קמו בארץ המקלטים הראשונים, כחלק מהגל הפמיניסטי השני, נצברו בהם ניסיון, ידע ותובנות, שלמרבה הצער לא זוכים לתמיכה ממסדית ותקציבית הולמת, ואף לא להכרה ראויה בשיח הציבורי. בבסיס עבודת המקלטים היום מצויה עמדה מקצועית, מגובה במחקר ובתוצאות, לפיה ניתן וצריך לסייע לאישה להאמין ביכולותיה האישיות, בכוחותיה ובזכותה להתקיים ללא תלות רגשית, חברתית וכלכלית בגורם שפגע בה. לדאבונו, גם היום, יש מי שלא משוכנעים בכך ועל כן, המקלטים עדיין מצויים בחזית המאבק החברתי למיגור האלימות.

במקלטים אף נעשית עבודה משמעותית עם ילדיהן של הנשים, שהגעתם למקלט עשויה להיות נקודת מפנה בחייהם ובשבירת מעגל האלימות הבין-דורי. ילדים שטופלו בהצלחה במקלט יחד עם אימותיהם, יבנו בבגרותם מערכות יחסים בריאות ולא אלימות. בכך טמון פוטנציאל מניעתי בלתי רגיל לגבי הגברים של העתיד, שכן לא פעם גברים אלימים גדלו בילדותם במשפחות בהן חוו אלימות ישירה או שהיו עדים לה. יש לציין שלמרבה הצער, מודלים של שיקום לגברים אלימים, חשובים ומקצועיים ככל שיהיו, מוכיחים את עצמם רק באופן חלקי. הסיבה לכך, בין היתר, היא הקושי הגדול לרתום גברים לתהליך הדורש מודעות עצמית ומוטיבציה גבוהה בשלב מאוחר יחסית של חייהם. דווקא עבודה עם בנים בצעירותם עשויה להיות אפקטיבית יותר.

אפשר בהחלט להזדהות עם התסכול של מי שמצביעים על מחדלי המערכת בהתמודדות עם המגפה הכרונית של אלימות כלפי נשים במשפחה ובחברה. הנשים השוהות במקלטים והצוותים המטפלים בהן יהיו הראשונים להעיד על כך. יתירה מזאת, צודק מי שקורא להתנער מעמדות שיפוטיות, המאשימות נשים, בגלוי או בסמוי, על הישארותן במערכת יחסים אלימה, במקום להטיל את האחריות עלינו כחברה. בעיית האלימות במשפחה מורכבת וראויה למגוון מענים, כולל כאלה שלא נוסו עד היום. אך בל נישאב לעמדה המבטלת עשייה מקצועית מוכחת של שנים, ובל נשכח שמחויבותנו היא בראש ובראשונה לאותן נשים, הזקוקות למקלט כדי לבנות מחדש את חייהן וחיי ילדיהן, שהם כידוע, הנשים והגברים של מחר.

הכותבת היא מנכ"לית עמותת "אשה לאשה", המפעילה מקלט לנשים נפגעות אלימות וילדיהן.